

האם אני חיוני ליקום: המסר המהמם של הצפרדע מבוסס על ליקוטי שיחות כא/38 ואילך

יהודי נכנס לבית הכנסת בערב יום כיפור כשהוא זחוח ואדיש ולא מרגיש לו יום כיפור. הייתה לו שנה סבירה, הוא לא כשל בעבירות חמורות במיוחד ולא שרתה עליו הרצינות של היום הקדוש. הוא ניגש לגבאי וזה נתן לו עצה: במבנה הסמוך לבית הכנסת גר מאפיונר מנוול שעושה לנו צרות. הוא זורק דברים על הגג וסותם את המרזב, הוא חיבר כבל חשמל וגונב לנו מתח... בקיצור, גש אליו הביתה, תן לו מכות רצח ואחר כך תחוש צער מזה שעברת עבירה חמורה בערב היום הקדוש.

ניגש אליו היהודי, הפליא את מכותיו בברנש ומיד התמלא רגשות חרטה על העבירה הנוראה שעבר. אך אשתו של המאפיונר רצה אחריו ואומרת: "כל הכבוד, אין לך מושג איזו מצווה גדולה עשית"...

כולנו גדלנו על התפיסה, שמכות הן לא שיטת עבודה. ובוודאי ה' לא נותן מכות ללא סיבה. ה' הוא א-ל רחום וחנון, רחמיו על כל מעשיו והוא לא מפגין כוח ועוצמה על גבם של אנשים חלשים. לכן מקשים המפרשים לדורותיהם את השאלה המתבקשת: מה הייתה המטרה של מפגן מכות מצרים?

הרי מתוך עשר מכות, **תשע היו מיותרות** לכאורה! לא היה צורך בכל מפגן הראווה הזה, שנמשך חודשים רבים ובו הקב"ה משבש לחלוטין את חייהם של אנשי מצרים. היה אפשר לתת מיד את המכה העשירית, מכת בכורות, היא פגעה **בנפש** של בכורי מצרים ואנשים מתו בזה אחר זה בכל משפחה. (במיוחד לפי המדרש, שפרעה עצמו היה בכור ולכן היה בטוח שהוא הבא בתור למות). כך שפרעה היה נשבר מיד ומשלח אותם מהמדינה.

וככל שהשאלה נשאלת על המכות בכלל, היא נשאלת שבעתיים על מכה יחידה ומיוחדת: המכה השנייה, צפרדע. זאת נראית חסרת משמעות לחלוטין, כזו שלא הכאיבה לפרעה יתר על המידה.

את עשר המכות, ניתן לחלק לשלוש קבוצות כלליות: **מכות כלכליות**, שגרמו הפסדי ממון למצרים. **מכות גופניות**, שגרמו כאב וסבל, והיו את המכות המוחצות שפגעו **בנפש** והביאו לסכנת חיים ממשית. המכה החמישית, למשל, דבר – בה מתו בעלי החיים, פגעה בממון מצרים. המכה השלישית והשישית – כינים ושחין – גרמו לסבל גופני קשה והמכות הקשות באמת – כמו דם וארבה – איימו על חיי המצרים בכך שחיסלו את המים לשתייה ואת יבול העשב והאילנות.

אך מכת הצפרדע, אינה נופלת באף אחת מהקטגוריות הללו. הצפרדע היא לא יותר מהצקה טורדנית, נדנד קטן שאפשר לחיות איתו לאורך זמן. אנשים חיו בבתי כלא ובמחנות עבודה במשך עשרות שנים, לצד עכברים ועכברושים וזוחלים ממינים שונים – ולא מתו מזה. לא נעים, לא נורא.

במיוחד שהמצרים נהגו לאכול צפרדעים לתיאבון כמו גם זוחלים אחרים, כך שהם לא הזדעזעו במיוחד מהצפרדעים שחדרו לתוך תנורי האפייה והעשירו להם את טעם הלחם והעוגות.

מה הייתה המטרה בתוך ים הסבל של מכות מצרים – בין מכת דם שכילתה את המשאב החיוני של המים, למכת כינים שלא נתנה לחיות – במכה חסרת משמעות כצפרדע?

מדובר בפלא גדול, משום שבאופן פרדוקסאלי, נראה בתורה ובמפרשים כי דווקא הצפרדע הייתה מכה משמעותית שהממה את פרעה יותר ממכות אחרות. היה בה איזשהו אלמנט של מהפכה תודעתית, שפגעה קשות בתפיסה השחצנית של פרעה.

ראייה ראשונה לכך היא העובדה המעניינת הבאה:

1. שמות ח: ויאמר משה לפרעה: התפאר עלי לְמַתִּיר לְךָ וּלְעַבְדֶיךָ וּלְעַמְךָ לְהַכְרִית הַצַּפְרָדַיִם מִמֶּךָ וּמִבְתֶּיךָ ... וְסָרוּ הַצַּפְרָדַיִם מִמֶּךָ וּמִבְתֶּיךָ ... רַק בִּיאֹר תִּשְׁאָרְנָה.

התורה מדגישה פעמיים כי הצפרדעים **לא נעלמו**. גם אחרי גמר המכה והסתלקות הצפרדעים מבתי מצרים, הם נותרו כתזכורת מוחשית ונצחית על מי היאור. וזאת בניגוד ל**כל תשע המכות האחרות**, שהיו קצרות וזמניות ואחר כך נעלמו כאילו לא היו מעולם.

אבן עזרא ח,ה: מהו טעם ביאור תשארנה?

ברור מכאן, כי הצפרדע העבירה לפרעה מסר בעל עוצמה אדירה, שהיה צורך חיוני לזכור אותו¹. כך דיין הרבי באופן נפלא גם בלשון רש"י:

רש"י ח,יז: יש טעם באגדה לכל מכה ומכה, למה זו ולמה זו, בטכסיסי מלחמות בא עליהם כסדר מלכות שצרה על עיר: בתחילה מקלקל מעיינותיה (מכת דם שקלקלה את המים), ואחר כך תוקעים עליהם ומריעים בשופרות ליראם ולבהלם וכן הצפרדעים מקרקרים והומים.

רש"י מדגיש בלשונו כי מכת הצפרדע, נשאה יעד כפול: "ליראם ולבהלם". פירוש הדברים הוא, שבשעת המכה עצמה היא יצרה בהלה, אך אחרי גמר המכה, היה עדיין השאירה יראה. היות שהצפרדעים נשארו ביאור, המכה הזו השאירה אחריה חרדה עמומה שלא פסקה מהמצרים.

התוועדיות הרבי מלובאוויטש תשד"מ ב/827: יש לבאר החילוק בין שני לשונות רש"י: "לבהלם" היא בהלה בעת המכה עצמה, כמובן בפשטות שהעובדה שהצפרדעים מקרקרים והומים בכל גבול מצרים גורמת לעניין של בהלה, אבל "היראה" שייכת גם לאחרי סיום המכה, כתוצאה מכך שנשארה מזכרת מהמכה ההיא, כיון שנשארו צפרדעים ביאור.

(הרבי מוסיף שם משל לכך, ממנהג שהיה מקובל בעבר ב"חדר", בתלמוד התורה של העיירה: המלמד היה תולה שוט על הקיר ועצם ראיית השוט, הייתה מאיימת על הילדים ומתריעה בפניהם על העתיד לקרות אילו ישקעו בחלומות בשעת הלימוד...).

ראייה שנייה וברורה לעוצמה הבלתי רגילה שנשאה מכת הצפרדע: המדרש דן בשאלה מעניינת: האם יש משמעות לכל יצור בבריאה? האם ישנם יצורים שנבראו סתם כך, ללא מתן שום תרומה לעולמו של הקב"ה או שמא כל יצור הוא שליח.

שמות רבה ריש פרק י: אפילו דברים שאתה רואה אותם כאילו הן מיותרים בעולם, כגון נחשים ועקרבים, הן היו בכלל ברייתו של עולם... תדע לך שכן... שאילולי הצפרדע, היאך היה פורע מן המצרים?

המדרש מדגיש את חשיבות הצפרדע בכך, שבלעדיו, היאך היה הקב"ה שובר את המצרים? נראה ברור מלשון המדרש כי מכת הצפרדע לא הייתה עוד מכה בין עשר המכות, אלא בלעדיה, לא היה אפשר לפרוע מהמצריים! ללא המכה הזו, אי אפשר היה לסדוק את חומת ההתנגדות של פרעה.

מה מונח כאן? איזה מסר מהמם מעבירה הצפרדע, שהביא לשבירת התפיסה הפילוסופית המצרית?

א. נפתח את השיעור עם עיון קצר אודות משך תקופת המכות. ננסה להבין, כמה זמן נמשכה כל מכה ומכה, וכמה זמן נמשך המופע הכולל של עשר מכות מצריים. שימת-לב אל הדברים, תעצים עוד יותר את קושיית המפרשים האמורה - אודות הצורך בכל התהליך הארוך של המכות.

מהתורה עצמה, אין דרך לדעת כמה זמן נמשכו המכות. ובכל זאת, היכן שהתורה סותמת, חז"ל מרחיבים. (זאת יכולה להיות דוגמה נהדרת לדרך העבודה של חז"ל, כיצד ניתחו כל רמז בלשונות

¹ האבן עזרא עצמו מתרץ כי הצפרדעים באו מהיאור ולכן הם חזרו ונשארו שם. אך זה כמובן תמוה מאוד, שהרי התורה מדגישה כי רק בעקבות המכה, שרץ היאור צפרדעים.

התורה ויצרו פסיפס של תקופה שלמה). התורה מציינת רק את רגע **סיום המכות**: אנו יודעים שמכת בכורות אירעה בליל ט"ו בניסן ובאותו הלילה יצאו ממצרים.

אך מתי התחיל כל הסיפור? מתי הופיעו משה ואהרן בפעם הראשונה בארמון פרעה? המפרשים מדייקים מן הפסוקים כי היה זה שנים עשר חודשים קודם, בחודש אייר. כך מסופר בסוף פרשת שמות על המשבר הגדול שאירע למשה: אחרי שהוא הופיע בפעם הראשונה בארמון פרעה ותבע את שחרור ישראל, פרעה התרגז ואמר כי כנראה הם לא עובדים קשה מספיק. אם יש להם זמן לדמיין אודות שחרור מכאן, כנראה יש להם זמן פנוי. פרעה החליט לנקוט בגישה של 'מה שלא ילך בכוח – ילך בעוד יותר כוח' והחמיר קשות את תנאי העבודה. הוא ציווה אותם לקושש בעצמם את התבן עבור יצירת הלבנים, בעוד שעד עכשיו קיבלו חומרי גלם מוכנים.

וכיון שזמן אסיפת התבן מהשדות הוא בחודש אייר, מובן כי האירוע הזה אירע שנים עשר חודשים קודם ניסן שבו יצאו ממצרים.

משנה עדיית ב': משפט דור המבול שנים עשר חודש, משפט המצרים שנים עשר חודש ... משפט רשעים בגהינום שנים עשר חודש. **סדר עולם ג'**: שנאמר (ה'יב): "ויפץ העם בכל ארץ מצרים לקושש קש לתבן". אימתי הקש מצוי שם? באייר והם יצאו בניסן - מכאן שלקו המצריים שנים עשר חודש.

לאחר שתחמנו את המסגרת ואנו יודעים שההתעסקות עם פרעה נמשכה שנים עשר חודש, נותר לברר כמה זמן נמשכה תקופת המכות בפועל וכמה זמן נמשכה כל אחת מהמכות עצמן. הבעיה היא כמובן בכך, שעשר מכות לא מתחלקות בשנים עשר חודש ולכן הדברים אינם ברורים.

מפרשים רבים לומדים כי תקופת המכות בפועל, נמשכה שמונה וחצי חודשים: מראש חודש אב עד ט"ו בניסן. מה שקרה הוא, שלאחר החמרת הגזירה של פרעה בחודש אייר, משה נשבר וברח ממצרים. הוא לא העלה בדעתו שהשליחות שלו תגרום להקשחת תנאי השעבוד והוא נעלם לשלושה חודשים (אייר, סיוון ותמוז) ובתחילת אב חזר והתחילו המכות.

הסדר מכאן היה, שכל מכה נמשכה **חודש** – שבוע המכה עצמה ושלושה שבועות שבהן היה מתרה עליה. כך נחתו שמונה מכות בשמונה חודשים (דם עד ארבה, מאב עד אדר). מכת חושך הופיע בתחילת ניסן והייתה קצרה לשלושה ימים בלבד, ככתוב בתורה עצמה, ובט"ו בחודש הייתה מכת בכורות.

רבנו בחיי י': מיום שהתרו בפרעה, הכביד עליהם העבודה ואמר משה לקב"ה למה הרעותה ... ונתכסה שלושה חודשים – אייר, סיוון ותמוז ... נמצא שהמכות התחילו בחודש אב, דם באב, צפרדע באלול, עד חודש אדר שבו הייתה מכת ארבה [שכל מכה נמשכה **חודש**, מתוכן שבעה ימים בפועל ועוד שלושה שבועות היה מתרה עליה, רש"י ז, כה], מכת חושך בניסן ובכורות בליל טו בניסן².

ברור, אם כן, שמדובר היה בסרט ארוך ששיבש את דרכי הטבע והדהים את העולם. והשאלה היא, כאמור, מה היה הצורך בשרשרת המופתים הזו? ובעיקר, מה היה הצורך במכה שולית כמו צפרדע?

ב. לפני שנכנסים לעניין, הערה בפשט: יש תמיהה פשוטה אודות אופן ההתרחשות של מכת צפרדע:

3. ח, א: אמור אל אהרן, נטה את ידך במטך על הנהרות על היאורים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים. ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים.

למדנו כי ה' ציווה את אהרן להעלות צפרדעים מהמים, אך למעשה הוא העלה רק צפרדע אחת. וכאן עולה בעיה כפולה: א. אם ה' אמר לו להעלות צפרדעים רבים, מדוע העלה בפועל רק אחת?

² בגמרא ראש השנה ז, ב מובאת דעה נוספת כי המכות נמשכו ששה וחצי חודשים, מראש השנה עד טו בניסן. וראו בביאור הדברים בפירוש מהרז"ו על שמות רבה ה, יט, מובא בלקו"ש טז/34 בהערה.

ב. אם אהרן העלה רק צפרדע **אחת** על מצרים, כיצד היא היוותה איום על מצרים? איזה נזק יכול להיגרם מצפרדע אחת?

בגמרא מובאות שתי דעות: **סנהדרין טז, ב.** רבי עקיבא אומר: צפרדע אחת הייתה ומלאה כל ארץ מצרים [היא השריצה במהירות מיליוני צפרדעים]. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבא, מה לך אצל הגדה? כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות [כיון שהביא פירוש מדרשי קשה להבנה]. צפרדע אחת הייתה, שרקת להם והם באו.

כאן מתעורר פלא: רש"י אינו מביא אף אחד מהפירושים הללו ובוחר בפירוש מדרשי שלישי, לפיו היה כאן נס עצום שלא מהעולם הזה.

רש"י ח, ב. צפרדע אחת הייתה והיו מכים אותה והיא מתזת נחילים, נחילים.

מדובר היה בצפרדע יצירתית במיוחד, שנשאה בתוכה מיליוני צפרדעים ועם כל מכה עליה – השפריצה החוצה נחילי צפרדעים. זה כמובן פירוש הרבה יותר מחודש אפילו מפירושו של רבי עקיבא האמור, לפיו היא לפחות השריצה אותם בדרך טבעית ולא כתוצאה ממכות. מה גרם אפוא לרש"י – שמקפיד להיצמד לדרך הפשט - לבחור פירוש לא שגרתי כזה?

מבאר הרבי כך: רש"י מתמודד עם בעיה. ה' ציווה את אהרן להעלות צפרדעים **רבים**, אך הוא העלה רק צפרדע אחת ויוצא שלא מילא את ציווי ה' אליו? שני הפירושים שהובאו במדרש, עדיין אינם פותרים את הבעיה, משום שעדיין הייתה צריכה הצפרדע לבצע פעולה **חדשה**, **אחרי שהעלה אותה אהרן מהיאור** ולהביא צפרדעים נוספות (אם על ידי השרצה ואם על ידי שריקה לצפרדעים נוספות). אך נמצא שאהרן עצמו, העלה מהיאור רק **אחת** ולא מימש את ציווי ה'.

לפיכך בחר רש"י בפירוש המדרשי, שהצפרדע הזו נשאה בתוכה כביכול מיליוני צפרדעים ולכן יוצא שאהרן העלה צפרדע אחת – אך כזו שנושאת בתוכה מיליונים רבים... צפרדע רב תכליתית.

ועדיין אפשר להקשות: הרי המצרים היו צריכים להכות עליה ולהוציא את הצפרדעים הנוספות ומדוע אהרן עצמו לא היה זה שהכה והשלים את ציווי ה' ממנו? מסיק מזה הרבי הוראה נפלאה: כאשר מדובר על **מכות**, לא חייבים לקיים את הוראת חז"ל: "המתחיל במצווה אומרים לו גמור". כאן אפשר לסמוך על אנשים אחרים, שישלימו את המצווה.

ליקוטי שיחות טז/94: החולשה בפירושי המדרש היא, כי יוצא שאהרן העלה רק צפרדע **אחת** וריבוי הצפרדעים נוצר אחר כך תוצאה מפעולה **חדשה**, שהיא השריצה או שרקת לחברותיה. וזאת דלא כציווי ה' אליו: 'והעל את הצפרדעים'. אולם לפי הפירוש שהובא ברש"י, הגם שאהרן העלה רק צפרדע אחת, אך היא הייתה כזו שמתזת נחילים נחילים, כמו שמכים על מים והם משפריצים סביבם.

ובכך שאהרן לא סיים המצווה בעצמו, אף שנאמר 'התחיל במצווה אומרים לו גמור'. הדבר דומה לכמה דעות בחז"ל, כי בעונש מלקות בבית דין, היו נותנים רק שלושים ותשע ולא ארבעים, אף שנאמר בתורה 'ארבעים יכנו'. שכן מוטב שיכו אחת פחות ולא יגיעו לתת לו בטעות אחת יותר. וכך כאן, אהרן לא השלים המצווה בעצמו והשאירה לאחרים.

ואחרי כל זה, אנו שבים אל מרכז העניין ושואלים: מה היה הצורך בכל מכת הצפרדע? מה הייתה התרומה של הצפרדע למיטוט ההתנגדות המצרית?

ג. הבה נפתח את הנושא עם סיפור מעניק השראה. (מובא בספר החדש (והמומלץ בחום): "הרבי שלי, נשים מספרות על הרבי מליובאוויטש", הוצאת מעיינותיך):

גברת ברוניא שייפער, משכונת קראון הייטס בברוקלין, היא מרצה בתחומי יהדות. היא מופיעה בפני קהלים מגוונים ומאירה את המשמעות של המצוות. אולם היא לא מרצה טבעית. היא לא נולדה מרצה

ונקלעה לכך ממש במקרה, לאחר שבעלה, ר' גדליה ז"ל, שהיה איש מדע ואיש תורה, הוזמן להרצאה מסוימת וברגע האחרון לא היה יכול ללכת ולחץ עליה ללכת במקומו.

מארגני האירוע היו מרוצים והיא הוזמנה לאירועים נוספים, אך לאורך השנים, לא עזבו אותה החששות אודות ההרצאות שלה: האם המסר חשוב? האם היא משכנעת? ובעיקר, האם היא ראויה לייצג את הקב"ה ואת מאורי החסידות? נוסף על כך את המאמץ שנדרש ממנה כאימא לילדים, ואת הקורבן שילדיה נאלצו להקריב על כך שאימם נעדרת מהבית – ובין כי דרכה לא הייתה קלה.

פעם זכתה לקבל מהקב"ה מסר מפורש, על חשיבות הדברים שהיא עושה ועל המשמעות האדירה שהיא זוכה להעניק לעולם הגדול שלו. הרב בנימין קליין, מזכירו של הרבי מליובאוויטש, קרא לה למשרדו והציג בפניה מכתב שהתקבל במשרדו של הרבי. המכתב נשלח מאדם נוצרי קתולי והוא מספר כי חי שנים רבות עם אישה יהודייה, שלא ייחסה משמעות רבה ליהדותה. לפני עשר שנים, הם חשו צורך להתחבר לקהילה דתית כלשהי והתפתח ביניהם וויכוח, האם הוא יצטרף לטמפל הרפורמי שלה או היא תתנצר ותצטרף אליו לכנסייה. הם עשו ניסיון להצטרף לטמפל הרפורמי ולאחר שהמאמץ לא צלח, החליטה להתנצר ולהצטרף אליו לכנסייה.

בדיוק באותם ימים, ראתה אשתו מודעה על הרצאה בנושא טהרת המשפחה ותרומתה לזוגיות, מאת הגברת ברניא שייפער. הנושא סקרן אותה ולאחר ההרצאה היא סיפרה למרצה כי היא חושבת לעזוב את היהדות. המרצה הוציאה פמוט קטן וביקשה ממנה להדליק בו נר כל ערב שבת, וכן העניקה לה מזוזה לקבוע אותה על דלת הבית. האישה החלה להדליק את הפמוט כל ערב שבת, ובאמת הנושא של לעזוב את היהדות, ירד מהפרק.

לפני זמן קצר, ממשיך הבעל הנוצרי וכותב, אשתו מתה והוא התכוון לערוך לה קבורה נוצרית מכובדת, כפי שיערכו לו עצמו בבוא היום. ברגע האחרון נדד מבטו על הפמוט הקטן שעמד על השולחן ועל המזוזה שעמדה בדלת והוא הבין שעליו לפנות לרב שיקבור אותה בטקס יהודי. עכשיו, מסיים הבעל את המכתב לרבי, אני רוצה לשמור לעצמי את הפמוט שבו הדליקה אשתי נרות, אבל אני שולח לך את בית המזוזה, כדי שתמשיך ותעשה בו דברים טובים מתאימים...

המפרשים מסבירים (הארכנו בזה בשנה שעברה, לפי ביאור האברבנאל שמובא בלקו"ש ל/ו/34) כי מכות מצרים, לא נועדו רק כדי להוציא את ישראל ממצרים. לזה הספיקה מכה אחת של מיתת הבכורות. המכות נועדו לדבר הרבה יותר גדול: **להוציא את מצרים מישראל**. למוטט את התפיסות האידיאולוגיות שהיוו את תשתית המחשבה של פרעה ומצרים ולייצב ערכים חדשים במוחות ישראל.

יציאת מצרים הייתה הפתח להקמת עם ישראל ולאירוע השמימי של מתן תורה, ולכן עשר המכות היו **בית הספר לאמונה**. הייתה זו האולפנה שהנחילה בלב ישראל את עיקרי האמונה היהודית.

באופן אישי יותר אפשר לומר, כי מכות מצרים, נושאות בתוכן את התשובות לכל שאלות החיים. הן מעניקות פתרונות ותעצומות כוח לכל ההתמודדויות והספקות איתם מתמודד האדם במהלך חייו. כך מסביר הרמב"ן (סוף פרשת בא) את העובדה שניתנו לנו מצוות רבות כדי לשמר את זיכרון יציאת מצרים: "בעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור, לעיני כל רשע או כופר, לכן יצווה אותנו שנעשה תמיד זיכרון ואות לאשר ראו עינינו [במצרים] ונעתיק הדבר אל בנינו ובניהם לבניהם".

הכפירה של פרעה, הייתה מסוג ייחודי מאוד. פרעה לא היה אתאיסט. הוא לא הכריז בנחרצות 'אין אלוקים'. פרעה טען טענה ייחודית, שיכולה להופיע גם אצל אנשים מאמינים.

בעוד שמשה טען כי אלוקים שלח אותו אל פרעה, פרעה הביט בו בזלזול ובחוסר אמון מופגן. שכן לשיטתו, יתכן שיש למעלה איזה א-ל שברא את היקום לפני אלפי שנים, אך **מה הקשר שלו אליי?** אני אדם עצמאי ונפרד שמנהל את חייו כרצונו. האלוקים הגדול והאין סופי נמצא אי שם למעלה, אך אינו מעורב עם בני האדם הקטנים למטה. הוא אינו מכון אותם ואינו מתעניין בהם.

וכאן הגיעה התשובה המטלטלת של הצפרדע. ה' לקח את פרעה אל הקצה המנוגד של המציאות והראה לו כי הוא מנחה ומוליך אפילו את היצירה השולית ביותר בעולם. אפילו היצור חסר הערך ביותר עלי אדמות, נושא שליחות וייעוד במערכת הכוללת של המציאות.

הנבראים בעולם הזה, נחלקים לשלוש קבוצות: אלו שנותנים תועלת חיובית. יש לעומתם בעלי חיים מזיקים, שנותנים תרומה שלילית. יש קבוצה שלישית: אלו שלא מועילים ולא מזיקים. בעברית פשוטה: ל"ם ל"ם. אלו הטיפוסים השטחיים וחסרי המשמעות, שאינם נושאים כל חשיבות בעולם הזה. הם יושבים בצד ואין כל משמעות אם יישארו לשבת או יקומו וילכו. הצפרדע מגלמת היטב את היצורים הללו: היא עולה ויורדת, מקפצת ושרה, אבל מי צריך אותה? איזה תועלת היא נותנת ליקום?

על פניו, היצורים הללו מסמלים יותר מכול את העדר הכיוון והמשמעות של החיים. הם מדגישים את היעדרה של יד אלוקית מכוונת את המציאות, שהרי מה ייעודו של הל"ם ל"ם? וכאן הגיעה מכת הצפרדע וגילתה שאין ולא היה דבר כזה ל"ם ל"ם. כל נברא בעולם, קטן או גדול, הוא חלק ממערכת התכנון האלוקית ונוצר לאיזו שליחות וייעוד. אפילו הצפרדעים הקטנים נוצרו כדי למלא את רצון ה' ולהכות את מצרים. ה' הורה להם לעלות על מצרים והם עלו בהמוניהם.

אחרי שפרעה ראה זאת, הוא נדהם. פתאום הוא הבין שאין שטח ריק. אין בעולם חללים שאינם מכוונים על ידי ריבונו של עולם. ה' מכוון את חייו של היצור הקטן והשולי עלי אדמות, וכל שכן שהוא מנחה את פרעה מלך מצרים³.

4. ליקוטי שיחות כא/40: בכפירה של אומות העולם, ישנן כמה דרגות ומהן: אלו שמודים במציאות ה' אבל הם כופרים בכך שההתהוות והקיום של הנבראים תלוי בקב"ה. כמו שאמר פרעה (יחזקאל כט,ג): 'לי יאורי ואני עשיתיני'. אני עשיתי את עצמי. על כך הגיע המענה במכת הצפרדע: בעלי החיים בעולם נחלקים לשלוש קבוצות: אלו שנותנים תועלת חיובית, אלו שנותנים תועלת שלילית ואלו שאינם נותנים לכאורה כל תועלת. ובעוד ששני הסוגי הראשונים מעידים על מציאותו וכבודו של הבורא, הסוג האחרון אינו מבטא את העובדה או אפילו האפשרות, שישנו אומן שעשה את הבריאה.

וזוהו שאמרו חז"ל: 'אילולי הצפרדע היאך היה פורע מן המצריים': בין בעלי החיים, היא מציאות שאין לה לכאורה כל תכלית. וכאשר הצפרדעים הלכו בשליחותו של הקב"ה, הדבר שבר את קליפת מצרים וגרם ל'וידעו מצרים כי אני ה', התגלה שהם מתנהלים משם הו'.

מהי המסקנה מכל זה? אנשים חושבים שהחטא המסוכן ביותר הוא כפירה בה', אך הבעש"ט מדגיש שיש עוד חטא מסוכן: **קטנות האדם**. שורש הנפילה הוא תחושת שפלות, "מי אנוכי?" הקטנות גורמת לאדם להמעיט בערך פעולותיו ולחשוב כי לא באמת משנה אם יעשה מצווה או ח"ו ייכשל בעבירה. "רם על כל גויים ה', על השמים כבודו" ולא באמת אכפת לו מאדם קטן כמוהו. ובלשון הבעש"ט (כתר שם טוב קמה): "**רוב ענותנותו של האדם, גורם שנתרחק מעבודת השם. מצד שפלותו אינו מאמין כי האדם על ידי תפילתו ותורתו שפע אל כל העולמות, וגם המלאכים ניזונים על ידי תורתו ותפילתו. שאילו היה מאמין זה, כמה היה עובד ה' בשמחה וביראה מרוב כל**".

כנגד תפיסה זו, הדגיש רבנו ריבוי פעמים את דברי הרמב"ם "לעולם יראה אדם את העולם שקול, עשה מצווה אחת, הכריע עצמו והעולם כולו לכף זכות והביא ישועה והצלה במהרה בימינו".

³ <http://www.tapuz.co.il/blogs/viewentry/757295>. בקרב קהל מתאים, אפשר לעשות שימוש במשל שמובא כאן ואולי לקשרו בדרך צחות לענייננו, שהצפרדע לא צריכה להקשיב לכל הכפירה שאומרים עליה...

**כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי רבנו ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולרפואה שלמה של מרת
שיינא בעשא בתיה בת ציפורה פייגה**